

РЕЦЕНЗИЯ

От: Проф. д-р Петко Тодоров Тодоров, Катедра “Медии и обществени комуникации”, директор на „Център за медийни изследвания и аудио-визуална политика”- УНСС, хабилитиран в професионално направление: “Икономика, организация и управление извън сферата на материалното производство”/Медии и комуникации/

Относно: конкурс за академичната длъжност **професор** в професионално направление 3.1 Социология, антропология и науки за културата / Социология (Социология на комуникациите (медии и общество)) обявен в "Държавен вестник" бр. 57 от 14.07. 2017 г. **от Югозападния университет „Неофит Рилски“**

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград с Решение на АС, публикувано Държавен вестник бр. 57/14.07.2017.

Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград .

2. Информация за кандидатите в конкурса

В конкурса участва единствен кандидат доц. дсн Добринка Станчева Пейчева, последователно:

- магистър по социология - УНСС - 1969-1973;
- редовен докторант в Институт по социология при БАН 1974-1978;
- доктор от 1980 г.;
- хабилитация в Институт по култура при КК и БАН - ст.н. с. II ст. - 1991 г.;
- доктор на социологическите науки - 2012 г. - ЮЗУ „Неофит Рилски“;
- Дописен член на БАНИ от 2014 г.

През годините е заемала следните длъжности:

- доцент на постоянен трудов договор в ЮЗУ „Неофит Рилски“ от 2003 г.;
- Ръководител на Лаборатория за социологически изследвания при Югозападен университет „Неофит Рилски“ от 2010 г. с две години прекъсване.

- Ръководител на международен научен семинар „Медии и образование“ при ФФ на ЮЗУ Н. Рилски от 2013 г.
- Директор в Институт по управление на комуникациите от 2005 г.

Редовен член на:

- Association for Media and Communication research (Международна асоциация за медийни и комуникационни изследвания) редовен член от 2007 г.
- International Communication Association (Международна асоциация по комуникации) от 2007-2010
- Институт по управление на комуникациите от 2007
- Българска социологическа асоциация от 1980г.
- Съюз на българските журналисти от 2016г.
- Съюз на учените в България от 1980 г
- Член на Управителния съвет на програма COST Акция 1404 - един от двамата членове от българска страна /мандат 2014-2018/
- Член на Управителния съвет на програма COST Акция 1308 -един от двамата членове от българска страна /мандат 2014-2018/
- Член на международната редколегия на International Journal of Communication and Health www.communicationandhealth.ro
- член на рецензентска колегия за международни форуми на Световната асоциация по комуникации (ICA) със седалище Вашингтон
- член на рецензентска колегия в „Анали“ секция Политология, Мария Кюри Университет Полша, в Букурещки университет Румъния и др.
- член на Научния борд на Communication and Media Research Center –Букупещ, Румъния <http://ccmrc.eu/scientific-board/>

Научен ръководител е на 5 успешно защитили докторанти. Консултант, координатор на международни проекти и участник в семинари и конференции с медийна и комуникационна проблематика в редица европейски организации.

3. Съответствие с изискванията на нормативните актове за заемане на академичната длъжност „професор“ - ЗРАС, ППЗРАС и Правилника на Югозападен университет „Неофит Рилски“ и обща характеристика на публикациите

Кандидатът е приложил **всички необходими за участие в конкурса документи и комплект с трудовете**, представени за участие в конкурса за професор в професионално направление и научна специалност *Социология, антропология и науки за културата / Социология (Социология на комуникациите (медии и общество)*. След годината на първата хабилитация – 1992 г. са представени **4 авторски** монографии с обем **1010** страници, 5 монографии в съавторство и съставителство, 4 студии, **38 научни** статии и публикувани доклади в България и в чужбина, участие в 5 български и 6 международни проекта.

Или общо – представени са над 50 труда с общ обем около 2500 страници. Всичките са публикувани официално в специализирани научни издания с ISBN или ISSN.

Изброявам обема, защото той дава представа за количеството, посоките и цялостните научни интереси на доц. дсн Добринка Пейчева и е концентриран израз на търсенията и в изследователската област. Всички представени публикации, с изключение на две, са самостоятелни разработки на автора и са за периода след първата му хабилитация, като повече от 20 от тях са на английски език.

4. Обща характеристика на представените научни трудове

От големия обем научна продукция на доц. дсн Добринка Пейчева избирам за оценка и считам за основен хабилитационен труд монографията, претърпяла две издания и другите 4 авторски монографии на авторката. Останалите представени публикации ще обобща по тематични направления.

4.1. Монографията «Масмедийното въздействие» 2015 и 2013 г Благоевград: УИ «Н.Рилски», 432 стр ISBN 978-954-680-868-4 иновативно теоретизира най-значимите имена в концептуализирането на социологията на масовите комуникации. **Представя идеите на съществуващите и новопоявяващи се комуникационни теории и модели. Разработва модела на иницирираната от авторката в предишни нейни трудове медиализационна теория като метатеория, като самостоятелно направление и етап от развитие на социума.** Анонсира нови теории - за комуникативното действие, като структурообразуващо социално действие, за насаждане и поддържането на страха на хората от медиите и т.н. надействия.

Като концепция за обществото, а не за негова отделна сфера, идеята на доц. Добринка Пейчева за медиализацията на обществото, е публикувана още през 2003 г. Този факт я прави пионер в лансирането на понятието медиатизация на обществото и изреварва световно известни учени като W. Schulz, 2004; St. Hjarvard, 2008; Д. Шапонов, 2008; S.Livingstone, 2009; K. Lundby, 2009; A. Hepp, 2012; N Couldry, 2013; C. Reestorff , 2014 и др.

Собствено приносно място заема раздела за комуникативното действие, което се предлага да замени **социалното действие като основното понятие в социологията, тъй като социалното действие има комуникационна природа.**

Специално искам да подчертая, че анализът в тематичните направления на монографията е реализиран по разработен от автора **нов подход, основан на компонентността и връзките,** за разлика от масово прилагания хронологичен подход.

Монографията е рецензирана в специализирани издания. Присъства в литературните източници на професионалното направление в редица български университети.

Медиализационна теория изведена като метатеория и като самостоятелно направление се основава на емпиричен изследователски материал, обосноваващ и аргументиращ връзката на промените и трансформациите в медийната и комуникационна среда с комуникационно-технологичното развитие на обществата.

4.2. Монография „Икономика и комуникации. Светът на комуникациите или медиалното общество, 2003, София: Квазар, 318 стр. ISBN 954-8826-57-7

В монографията се търсени взаимовръзките между социологията и икономиката в траекторията на комуникациите. Акцентира се върху новата комуникационна или информационна „революция“, които поставят пред социологическите дисциплини, включително икономическата социология изключително сериозни предизвикателства. Имат се предвид **трансформациите и разместванията на множество социокултурни пластове, наченките за модифициране на теоретични конструкти** – теориите за масовото потребление, за богатите и бедните за достъпа и пр, както и за промяна на цели и интенции. Разглеждането на икономиката се представя в нови комуникационни транснационални реалии, които трасират възможности за нови социологически анализи. Комуникационната същност и обвързаност на икономическата сфера, се представят в една комуникационната траектория, доколкото взаимодействието между нейните основни компоненти производство, разпределение и потребление и обмен е своеобразен комуникационен процес. **Комуникациите се извеждат като фундаментални предпоставки за ефикасността на икономическите взаимоотношения.** Това засяга всички видове комуникации - междуличностни, междугрупови, масовокомуникационни. Икономиката се представя не само като повлияна и видоизменена, но и като агент в проявлението на тези процеси. Непрекъснатите точки на съприкосновение между икономиката и комуникациите, както и съпътстващите ги сходни процеси са видяни в аналогични развития - все по-голяма демасификация и персонализираност и на двете сфери. Съвременният свят на комуникациите е представен като свят на перманентни взаимодействия между комуникации и икономика, на медии и икономика и в последна сметка на медии и общество.

Отделено е значително място на екранните средства за масова комуникация и по-специално на запазеното място на телевизионния екран. Телевизионният екран и пресъздаваната телевизионна екранна действителност са представени като съчетание на официално и индивидуално, като среда за изява и утвърждаване на личности, групи, институции, граждански образувания, като едни от основните документи на времето и епохата. **Представена за първи път идеята за медиализиране на социалните процеси, дейности и сфери, чрез експлициране на възможностите на интернет действителността и ранните му измерения – сгъстен образ на планетата, възможности за обективизиране на необятността, удвоена реалност, свръхмедийност, съсредоточие на нови медийни форми - чрез новопоявяващите се уебстраници, електронна поща, и пр.** Специално внимание е отделено на бъдещите развития на интернет и интерактивна телевизия, на рекламата и зараждащите рекламни трансформации в традиционните и нетрадиционни медии, както и интернет рекламата и нейните развития.

4.3. Монография „Телевизионното въздействие и културните норми“ 2001, София, Квазар, 158 стр. ISBN 954-8826-07-0

Монографичният труд е първи научен опит за разкриване на **мястото на една от най-важните институции за убеждаване и въздействие, каквато е телевизията, в смяната на политическата и икономическа парадигми в нашата страна след 1989 г.** В него се осъществява съпоставка на процеси и явления в три изследователски периода – през 1986-1987г, пет години по-късно през 1991-1992 г. и 10 години след това през 2001 г. Съпоставянето е осъществено чрез експлициране на екранните очертания на политическата и икономическа проблематика, чрез представяне ролята на професионалните комуникатори в създаването на тези проблематика и чрез разкриване на влиянието им върху общественото мнение. **Три**

социологически метода са в основата на този труд- контент анализ, дълбочинно интервю сред журналисти от публицистични и информационни предавания и представително социологическо изследване на общественото мнение чрез телевизионната аудитория.

Чрез монографичния труд се допринася за съставяне на своеобразна “снимка” на историческите темпорални отрязъци, свързан с началото на фундаменталните политически и икономически промени в нашата страна. Тяхното експлициране осигурява конкретна база за сравнения с бъдещи подобни изследвания и възможност за допълнителни верификации.

Монографичният труд е верификация на три масовокомуникационни теории със световна значимост – теорията за културните норми, изведена от Мелвин де Флор, аджанда сетинг теорията на Макомс и Шоу и теорията за третия човек, двете от които по известни причини, бяха неизвестни за изследователите през изследваните периоди. Представеният монографичен анализ потвърждава, че теорията на културните норми на Де Флор не съществува в социален вакуум., че върху нея рефлексират останалите три теории – теорията на индивидуалните различия, теорията на социалните категории и теорията на социалните взаимоотношения. Един от основните изводи в монографичният труд е, че „телевизията представя взаимоотношенията в обществото такива, каквито са - преиначавани или не, но и в двата случая обективно съществуващи.

4.4. В монографичния труд „Мобилните телефони и новата мобилно детерминирана медийна култура“/2009/ издаден в електронен вид в НБУ, Департамент Антропология – ISSN 1313-2253, на базата на проведени две социологически изследвания са теоретизирани редица, трансформации в културните практики, предизвикани от обвързването им с новите средства за комуникация. Трудът е аналитично усилие да се разкрият и осмислят видимите и интернализирани промени, които настъпват като последица от навлизането на мобилните комуникационни средства. Изведени са научни аргументи за концептуализиране на мобилността иманентност на съвременните комуникационни и културни процеси. Основните изследователски усилия в този труд включват доказване на идеите на автора за реструктуризациите и модификациите в комуникационното пространство, за промените в междуличностната комуникация; за появата на нова писмена култура, за старта на превъплъщенията на отделни индивиди в медийни администратори, респективно в медийни единици, чрез създавана и/или разпространявана от тях продукция. Верифицирана е трансформацията на индивидите от пасивна в активна аудитория. Мобилният телефон е експлициран като онази персонална медиа, която направи възможно трансформирането на пасивното участие на отделните индивиди в културния живот в активен акт, превъплъщавайки ги от реципиенти в комуникатори, от зрители в автори, от потребители в създатели, от съзерцаващи в разпространители и пр. На базата на мобилните телефони и интернет комуникацията чрез компютри, в един начален аналитичен план са изведени няколко от основанията за въвеждането на понятието метамедии, а именно:

- възможността им да съсредоточават в едно образувание дейности от различен медиен характер и да генерират съобщения;
- неформализиране на много креативни дейности;
- осъществяване на конвергентни процеси между тях.

Открити са и основанията за конвергентни процеси: сходни характеристики; функционално сходство; взаимно проникване; сходни развития.

Акцентираща се, че не само новите комуникационни средства, но и аудиторията реално придобива мобилно конвергентен характер, съобразявайки наличните средства за комуникация, с които разполага в комуникационния процес.

4.5. Обобщен преглед на приложените публикации

Във всички предложени за рецензиране материали – колективни монографии, статии, доклади, лекции и т.н., изборът на съответната тема е обусловен от интересите на авторката и желанието и да сподели лични позиции. Някои от разгледаните теми са резултат от предходни изследвания, апробирани сред научната общност под различни форми. **Всяка от тях изяснява същността на заложените в заглавието им обект, процес или дейност и ги представя в теоретичен и приложен аспект.** Те показват изградения профил на автора, като утвърден учен и изследовател, който с научен подход поставя важни теоретико практически и дори политически въпроси.

Представените за конкурса публикации са съсредоточени около няколко проблемно-тематични области, важни за обществения характер на медиите: теории и идеи в концептуализирането на социологията на масовите комуникации. Динамиката на тази проблематика е поставена в по-широкия предмет на изследването, свързан с тенденцията към дефиниране на ново, по-широко понятие за медиите и към разнообразяване на предлаганите аудио-визуални услуги в условията на цифровизация.

Във всяка от тези проблемно-тематични области е търсена креативност, като основа на необходимата промяна. Защото медийната среда е значима част от социалната, политическата и икономическата трансформация у нас, защото тя самата е един от ключовите фактори, съпътстващи прехода. В този смисъл е отбелязана повишената социална и културна адаптивност към промените.

Представените текстове се облягат на широка палитра от теоретични извори, нормативни документи и медийни практики и техните проекции в сравнителен план както на национално, така и на Европейско равнище. Събраната и анализираната информация е базата, върху която се извеждат обобщения и изводи за мястото и ролята на комуникациите в съвременния социум.

Изводите и посочените тенденции могат да послужат за по-нататъшни научни дирения, тъй като изследванията в предложените в списъка публикации са адресирани към професионалната медийна аудитория. Приносите в отделните проблемно-тематична области обобщени в резултатите от предложените разработки, свързани с предефинирането на комуникационния процес в трансформиращата се медийна среда ще посоча в т. 6 - Научни и научно-приложни приноси.

5. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Това направление в научната кариера на доц. дсн Добринка Пейчева е също така богато и разнообразно. Успоредно с Югозападен университет “Неофит Рилски” е преподавала в Софийския университет, Университет за национално и световно стопанство и др..

Разработила е и приложила свои тематични курсове **общо 8**, от които:

- в бакалавърски програми - социология на масовите комуникации; социология на комуникациите; общественото мнение и медии; публични комуникации /ЮЗУ/; икономическа социология /ЮЗУ, УНСС/; съвременни социални теории; теория на масовите комуникации /СУ, /
- в магистърски програми по журналистика – Методи за изследване на комуникациите; Контент анализ /ЮЗУ, УНСС/
- в докторски програми – Изследователски методи; Теория на комуникациите /ЮЗУ/
- в магистърски програми на английски език - Образователен маркетинг и връзки с обществеността /ЮЗУ/

Този широк набор от дисциплини и специализирани курсове, редица от тях четени и в чуждестранни ВУЗ, подчертава **нейната ерудиция и творчески потенциал, които се реализират в нови направления на преподавателската работа.**

Мога да заключа, че доц. дсн Добринка Пейчева **е с важен личен творчески принос за модернизацията и предметно-тематичното обогатяване на учебно-преподавателската работа в системата на българското образование в сегмента на медиите и комуникациите.**

6. Научни и научно-приложни приноси

6.1. Приносите с теоретичен характер оказват въздействие:

- Върху теорията на изследването на тематичните полета, подбрани по тяхната взаимнообвързаност за допълване и **преоткриване на значими автори и идеи и за ревизиране на действащи комуникационни модели** и съхраняването им в обществената функционалност на съвременната медийна среда;
- Определяне на медиализационната теория като метатеория на останалите комуникационни теории в специализираното знание и лансиране на **нова парадигма за комуникативното действие** като структурообразуващо социално действие и основно понятие в социологията;

- **Върху извеждане на нови категории с нови дефиниции на основни понятия** и прецизиране на съществуващи, с въздействие в теоретичния апарат на изследването и изучаването на медийната комуникация, необходимо условие за научното осмисляне на трансформациите и предизвикателствата пред бъдещето на медиите;

- **При въвеждане на интердисциплинарен подход** в изясняването, анализите и обобщенията по много от изследваните проблеми което обогатява методологията на научното търсене и позволява по-доброто разкриване на проучените, критично коментирани и обобщени голямо количество европейски и национални, основополагащи теоретични източници и медийни практики;

- **При конвергенция на медиите в условията на цифровизация,** е обоснована трансформацията на сегментираните аудитории като участници в медийните процеси и обвързване на концептиализациите с количествени и качествени социологически изследвания.

6.2. Приносите с приложен характер се използват:

- За реализиране на нови знания и тяхното включване в **обучението на студенти и докторанти;**

- За създаване на модел и инструменти за поставянето на медиите в основата на съвременните и **бъдещи културно-цивилизационни промени и и на техните екосистемни проекции;**

- Към различни аспекти на медийния плурализъм, с изведени основания за тенденции (правни, регулаторни, финансови, професионални и социални), отразяващи различните подходи към ролята на медиите в съвременните общества – дали те са съществена част от демократичното устройство на националните държави или са самостоятелна транс- и наднационална система, която действа на принципа на свободната пазарна инициатива;

- Съчетаването на теоретичната изследователска работа, образователната дейност и медийното творчество резултират в **генерирането на нови професионални образци** в медиите, очаквани и полезни за аудиторията.

7. Бележки и препоръки

Доц. дсн Добринка Пейчева е с име на утвърден и уважаван специалист и експерт в сферата на медиите и комуникациите. Затова си позволявам само няколко препоръки по отношение на бъдещата и изследователска дейност:

Първо, в съдържателен аспект в следващите си изследвания – добре би било да разгледа няколко казуса за влиянието на недоработеното българско медийно законодателство, върху дефицитите в работата на медиите и българската журналистика. По възможност, разбира се, да се развие и хипотезата за средата при „първоначалното натрупване на капитал” в медийната индустрия, т.е. в чисто разследващ план **да се разгледат придобиванията и сливанията в медийното поле в продължаващия „мътен период” на прехода у нас – при липса на нормативна база, правила, прозрачност, регулация и пр.**

Второ, монографиите и учебниците на доц. дсн Добринка Пейчева биха спечелили много в академичен и научно-изследователски аспект, ако сегашният им вид **се обогати с предметен и именен показалец.**

Трето, очаквам, че в творческата си зрялост доц. дсн Добринка Пейчева ще продължи с активната си изследователска дейност и във връзка с тази перспектива бих и препоръчал да **опрости понятийния апарат и изказ, когато теоретизира особено в граничните области на научния интегранитет, регулацията, социологията, медийната индустрия, Европейските стандарти и технологии и т.н.**

Вероятно към отделни от огромния брой публикации на доц. дсн Добринка Пейчева могат да се отправят бележки и препоръки, но те биха били от второстепенен характер и като цяло не оказват влияние на високата стойност на нейното научно творчество.

8. Лични впечатления за професионалната и обществена дейност

Познавам работата и професионалните качества на доц. Добринка Пейчева от дълги години. Свидетел съм и високо ценя нейната работоспособност, амбицията и мотивацията, с които овладява и преподава научно знание, нейната непрекъснато обогатяваща се теоретична подготовка. Познавам успешната и работа в редица проекти, прецизността и по изготвяне на учебна документация, авторитета и сред гилдията и колегите, уважението и харесването и от студентите. Добре познавам и давам отлична оценка на работата на доц. Добринка Пейчева в

изследователската и преподавателска дейност, активното и членство в „Българската академия на науката и изкуствата”, експертната и дейност в „Националната агенция за оценка и акредитация” и т. н.

Съчетаването на практическия преподавателски и международен опит с теоретичните изследвания правят от доц. Пейчева изявен експерт в областта на медите и комуникациите. Уменията и да работи в екип, да проявява такт, настойчивост и компетентност при всички професионални дейности я представят като генератор на нови идеи и професионални търсения.

Паралелно с журналистическата, научна и преподавателска дейност Добринка Пейчева създаде дом, възпита и образова чудесен син.

9. Изпълнение на изискванията за академичната длъжност

Доц. дсн Добринка Пейчева **надхвърля изискуемите показатели за академичната длъжност професор.** Има пълно съответствие с изискванията:

- Утвърден изследовател с национално признание и принос в изследователското направление;
- Утвърден преподавател с принос в развитието на учебното съдържание на специалността;
- Със значим принос към управленските практики и научни изследвания в национален и международен мащаб.

10. Заключение

Постиженията и приносите в научната, публичната и преподавателската дейност, както и личните професионални качества на доц. дсн Добринка Пейчева ми дават основание да заключа, че тя **отговаря на всички изисквания за заемане на академичната длъжност „професор”**. Гласувам с ДА! и препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да подкрепят тази оценка и да препоръчат на Факултетния научен съвет да **и присъди академичната длъжност „професор”**.

София, 20.09.2017 г.

Проф. д-р Петко Тодоров